

๖. แหล่งเรียนรู้โบราณสถาน : วัดเมืองกีด

X ๔๘๔๓๔๐ Y ๒๑๒๔๖๔๗

แหล่งเรียนรู้โบราณสถาน : วัดเมืองกีด
เส้นทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์หลังมีมนต์ขลัง ภูมิหลัง
เล่าขานนาย

เส้นทางเดินทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พ.ศ. ๒๑๔๘

มาตราส่วน 1 : 250,000

ชัยขง ไชยศรี
สิงหาคม 2557

**แผนที่แสดงเส้นทางเดินทัพ และค้าขายสมัยโบราณ
เชียงใหม่-เมืองก๊ิด-เมืองคอง-เมืองแหง-เมืองนาย(พม่า)**

ทิศเหนือ

เชียงใหม่

ท่าศาลา (ช้าง, ชาง)

เมืองต่วน

เมืองบัน

แม่ น้ำ สาละวิน

ท่าผาแดง

เมืองหาง

เมืองจืด

เมืองฝาง

เมืองท่า

ช่องทางหลักแต่ง

เมืองแหง (อ.เวียงแหง)

เมืองงาย

อ.เชียงดาว

อ.ปาย

เมืองคอง

เมืองก๊ิด

บ้านแม่ชะจาน

อ.แมริม

อ.แม่แตง

เมืองแกน

เชียงใหม่

แม่น้ำ

เส้นทางเดินทัพและค้าขายสมัยโบราณ

ที่ตั้งเมือง

ที่ตั้งเมืองเชียงใหม่ เมืองนาย

ภาพถ่ายดาวเทียม LAND SAT 7
บันทึกภาพเมื่อ เดือนมกราคม 2547
ชัยยง ไชยศรี 2550
WWW.NARESUANTHAI.COM

แม่น้ำ
เส้นทางเดินทัพและค้าขายสมัยโบราณ
ที่ตั้งเมือง
ที่ตั้งเมืองเชียงใหม่, เมืองน่าน

ภาพถ่ายดาวเทียม LAND SAT 7
บันทึกภาพเมื่อ เดือนมกราคม 2547
ชัยยง ไชยศรี 2550
WWW.NARESUANTHAI.COM

รอยพระพุทธรูปที่ถ้ำเมืองก๊ิด
วัดเมืองก๊ิด ต.ก๊ิดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่

ครั้งนี้ได้ทำบุญสร้างพระธาตุองค์ใหม่แล้ว จึงได้ออกเดินทางต่อไปที่แม่มาลัย แล้วเลี้ยวเข้าไปทางเมืองก๊ิด ระยะทางไม่ไกลประมาณ ๒๐ กิโลเมตร แต่สภาพถนนย่ำแย่เต็มที่ ใช้เวลานานเป็นชั่วโมงกว่าจะถึงวัด มองเห็นวัดอยู่บนเนินมีต้นไม้สูงใหญ่ เห็นชาวบ้านนั่งอยู่บริเวณทางขึ้นวัดอยู่หลายคน

เมื่อได้พบกับ พระเถา เจ้าอาวาส และพระอิกรูปหนึ่งชื่อ พระจิรพงศ์ ต่างก็เล่าเรื่องความเป็นมาของวัดให้ฟัง ปรากฏว่าเป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งมาแต่โบราณ ต่อมาพระจิรพงศ์ได้ส่งเอกสารมาให้อ่าน ดังนี้

ประวัติและความเป็นมา

เมืองกัตเป็นเมืองโบราณแต่เป็นเมืองเล็กๆ เข้าใจว่าสร้างโดยเจ้าเมืองในสมัยนั้นประมาณว่าสร้างรุ่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ เมืองพร้าว เมืองแหง คือประมาณ ๖๐๐-๗๐๐ ปีล่วงเลยมาแล้ว มีข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการตั้งเมือง ๒ ประเด็น คือ

๑. จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟังว่า ประวัติบ้านเมืองกัต เดิมสร้างโดยเจ้าเมือง ๓ เมือง (ไม่ทราบชื่อ) ได้ไปเที่ยวป่าบังเอิญมาเจอกันจึงได้ชวนกันสร้างเมืองขึ้นให้ชื่อว่า “เมืองจัต” ซึ่งน่าจะแปลว่าความบังเอิญและเรียกต่อกันว่า เมืองกัต

๒. เมืองกัตเป็นชื่อเดิมของหมู่บ้านตั้งตามลักษณะของลำน้ำแม่แตง ซึ่งคำว่า “กัต” เป็นคำโบราณเป็นคำเฉพาะใช้สำหรับน้ำที่ไหลผ่านหินหรือภูเขาเพื่อทะเลไปยังอีกฟากหนึ่ง เช่นที่ตำบลอินทิลก็มีหมู่บ้าน ลักษณะนี้ เรียกว่า “บ้านปางกัต” และสถานที่มีลักษณะเช่นนี้ในประเทศพม่าก็เรียกว่า “กัต” เช่นกัน

“ เมืองกัต ” เป็นที่มาของคำว่า ตำบลกัตซ่าง แต่เดิมเป็นที่อาศัยของชาวลัวะ ได้เคยเป็นเมืองเมืองหนึ่งในหลายเมืองของอาณาจักรล้านนามีอายุการสร้างหลายร้อยปี ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านและเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างล้านนากับประเทศพม่าที่มีการติดต่อค้าขาย ตลอดถึงการเดินทัพสมัยโบราณ ซึ่งเส้นทางนี้จะผ่านเมืองกัต เมืองคอง เมืองแหง และเข้าเขตพม่า

ในสมัยโบราณเมืองกัตก็มีเจ้าเมืองเป็นผู้ดูแล ต่อมาภายหลังถูกพม่าคุกคามบางครั้งก็เป็นของพม่า บางครั้งก็เป็นของเชียงใหม่ จวบจนรัชสมัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์ต้องการแผ่พระบรมราชานุภาพจึงยกทัพจากกรุงศรีอยุธยา ผ่านเชียงใหม่เพื่อจะไปตีเมืองอังวะ พระองค์ทรงใช้เส้นทางเดินทัพ ตามเส้นทางเดิมของชาวเชียงใหม่และพม่าที่เคยใช้ติดต่อกัน คือต้องผ่านเมืองกัต เมืองคองและเมืองแหง พระองค์ได้ทรงพักทัพที่บริเวณเมืองกัต หรือที่เรียกว่า “ น้ำล้นกัต ”

(พระวิหารที่สร้างในสมัยสมเด็จพระนเรศวร ถวายให้พระพี่น้องสุพรรณกลยา
มีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ด้านหน้าและด้านหลังพระวิหาร ด้านข้างเป็นอนุสาวรีย์พระนเรศวร)

ในคราวที่ทำการบูรณะวิหารหลังเก่า (พ.ศ.๒๕๓๒) มีจารึกว่าสร้างในปี พ.ศ. ๒๒๘๒ โดยได้จารึกไว้ในไม้กระดานเป็นอักษรขอม แต่ปัจจุบันได้สูญหายไปแล้ว เจ้าอาวาสองค์หนึ่งที่ปกครองวัดเมืองก๊ิด ในยุคสมัยที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำศึกกับพม่า เพื่อขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินไทยนั้น เรียกว่า "ครูบาพรหมมหาปัญญา" (ครูบาหน้อย)

เล่ากันว่าครูบารูปนี้ได้ปรารภธรรมกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ในคราวที่พระองค์เสด็จขึ้นไปเมืองแหง และได้ทรงเสี่ยงทาย ปลุกต้นโพธิ์กับครูบาพรหมมหาปัญญา โดยพระองค์ทรงปลุกไว้ที่หน้าวัดเมืองก๊ิด

สังเกตได้จากพระประธานในอุโบสถจะมีลักษณะพิเศษต่างจากพระพุทธรูปในล้านนา คือจะมีนิ้วพระหัตถ์ทั้ง ๔ ยาวเสมอกัน (ซึ่งเป็นศิลปะสมัยอยุธยา) มีพระพักตร์ที่อ่อนช้อยงดงาม ท่านผู้รู้บางท่านกล่าวว่าพระองค์ทรงนำใบหน้าของ **พระพี่น้องสุพรรณกลยา** มาเป็นเค้าหน้าพระประธาน (นอกจากนั้นตัวอาคารของอุโบสถเป็นศิลปะล้านนา) จากนั้นทรงยกทัพเสด็จตามลำน้ำแม่แตงผ่านเมืองคอง เมืองแหง และเสด็จสวรรคต ในพ.ศ.๒๑๔๘

ในปัจจุบันที่วัดเมืองก๊ิด ต้นโพธิ์ที่พระองค์ทรงปลุกยังยืนต้นเด่นเป็นสง่าที่หน้าวัด ซึ่งต้นโพธิ์ต้นนี้ครูบาอาจารย์ท่านกล่าวว่าเป็นหน่อของพระศรีมหาโพธิ์ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ ที่ประเทศอินเดีย กล่าวคือจะมีใบขนาดเล็กกว้างประมาณ ๒-๓ นิ้ว ไม่เหมือนต้นโพธิ์ทั่วไปที่มีใบใหญ่ ขนาด ๕-๖ นิ้ว

.....(ในปัจจุบันต้นโพธิ์ยังคงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารจากการศึกษาค้นคว้าของ นายชัยยง ไชยศรี ว่ากองทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้มาพักทัพคืนที่ ๓ ณ เมืองก๊ิด แม่น้ำแม่แตง วันพฤหัสบดี ที่ ๑๔ แรม ๑๑ ค่ำ เดือน ๕

.....และพระองค์อาจจะได้ทรงสั่งให้บูรณะวัดเมืองก๊ิดด้วยก็เป็นได้ หลังจากนั้นพระองค์ก็ทรงยกทัพเสด็จตามฝั่ ลำน้ำแม่แตงขึ้นไปถึงเมืองคอง เมืองแหง และทรงสวรรคต ในปี พ.ศ.๒๑๔๘

.....จากหลักฐานที่พบในพระวิหารหลังเก่าจารึกว่าสร้างปี พ.ศ.๒๒๘๒ คาดว่าน่าจะมีผู้มาบูรณะวัดและอาจจะจารึก ปี พ.ศ. ที่ทำการบูรณะก็เป็นได้ ซึ่งจากหลักฐานที่ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เสด็จสวรรคตนั้น ตรงกับ พ.ศ.๒๑๔๘ และที่พระองค์ทรงปลุกต้นโพธิ์ไว้ยังเห็นเป็นรูปร่างอยู่ ดังนั้นคาดว่าวัดเมืองก๊ิดน่าจะสร้างก่อนปี พ.ศ.๒๑๔๘)

ในพ.ศ.๒๔๑๗ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ ได้มีคำสั่งให้คนเมืองก๊ิด จำนวน ๕๐ คนไปดูแลรักษาด่านเมืองแหง (ขณะนั้นเมืองแหงเป็นเมืองร้างและเป็นช่องทางค้าขายกับพม่าคือช่องทางหลักแต่) เพื่อคุ้มครองผู้เดินทางค้าขายและปราบปรามโจรผู้ร้าย

พ.ศ.๒๔๓๕ บ้านเมืองกีด หมู่ ๑ เป็นสถานที่ตั้งของแขวงอยู่ที่บ้านเมืองกีด เรียกว่า “ แขวงเมืองกีด ” ซึ่งมีขุนกีดศรีวังค์ เป็นผู้ปกครองในสมัยนั้น บ้านเมืองกีดเท่าที่ทราบมีผู้ปกครองได้แก่

๑. เจ้าพ่อขุนธนูทอง (ตัวอ้าย) เป็นผู้ปกครองดูแลเมืองกีดสมัยขึ้นกับเมืองเชียงใหม่

๒. เจ้าขุนกีดศรีวังค์ เป็นผู้ปกครองแขวงเมืองกีด พ.ศ. ๒๔๓๕ (แขวงตั้งอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านเมืองกีด เป็นแขวงได้ ๒ ปี จากนั้นย้ายไปบ้านวังแดง พ.ศ.๒๔๓๗)

๓. แสนคำเขื่อนขัน จอมศรีเมฆ (แสนไชย,แสนกัน) เป็นผู้ปกครองเมืองกีด (ปกครองทั้งเมืองกีด บ้านช้างดังปรากฏในคำว่า “เมืองกีดบ้านช้าง กันน้ำบ่อไหล ลูกน้องแสนไชย คอปอดกปล้อง” หมายความว่า เมืองกีดและบ้านช้างตม้น้ำแม่แตงจนคอกพอก เพราะสมัยก่อนไม่มีเกลือไอโอดีน)

(อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมีคนนำไปถวายบูชา
ส่วนด้านข้างอนุสาวรีย์จะมีป้ายคำจารึกประวัติการบูรณะ)

ปูชนียวัตถุสำคัญภายในวัด

๑. พระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูน พระประธานในพระอุโบสถ หน้าตักกว้าง ๔๖ นิ้ว สูง ๑๘๐ นิ้ว
๒. พระสิงห์ ๓ จำนวน ๒ องค์ องค์ที่ ๑ หน้าตักกว้าง ๒๓ นิ้ว สูง ๑๒๐ นิ้ว องค์ที่ ๒ หน้าตักกว้าง ๒๓ นิ้ว สูง ๑๐๑ นิ้ว
๓. พระปิ่น (เป็นหินอ่อน) ๑ องค์ สูง ๒๓ นิ้ว กว้าง ๘ นิ้ว
๔. พระเกษร (ทำจากดอกไม้) สูง ๒๓ นิ้ว กว้าง ๑๐ นิ้ว
๕. สัตตภัณฑ์
๖. เครื่องราชกกุธภัณฑ์ (เครื่องบวชพระพุทธรูปของชาวล้านนา)
๗. หีบธรรม
๘. ปราสาทพระ

ปูชนียสถานภายในวัด

๑. อุโบสถ ทรงล้านนา (แต่เดิมเป็นวิหาร ภายหลังบูรณะเป็นอุโบสถ)
๒. วิหาร
๓. พระธาตุแก้วหน้ามามงคลศรี ศรีเมืองกีด
๔. พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
๕. รอยพระหัตถบาท
๖. พระบาทเกือกแก้ว

ลำดับเจ้าอาวาสตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑. ครูบากันธารชะ (ครูบาขาว) เจ้าอาวาสองค์แรก
๒. ครูบาพรหมหาปัญญา (ครูบาหน้อย) ประมาณ พ.ศ. ๒๑๑๐ - ๒๑๖๐
๓. ครูบาพรหมเสน ประมาณ พ.ศ. ๒๓๗๐-๒๔๑๐
๔. ครูบาหลวงอินท๊ะ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๑๐ - ๒๔๗๖
๕. พระอรุณ อรุโณ ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๓ - ๒๕๐๐
๖. พระตัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๓
๗. พระตันพาน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ - ๒๕๐๙
๘. พระชัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๙ - ๒๕๑๓
๙. พระอธิการจันทร์แก้ว อินทวณโณ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓ - ๒๕๑๙
๑๐. พระทัย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๙ - ๒๕๒๐
๑๑. พระจันทร์ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑
๑๒. พระสม สุภโร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๔
๑๓. พระมา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๖
๑๔. พระสกล อภินนโท ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๖ - ๒๕๒๗
๑๕. พระอธิการสุรพล ปทุมวณโณ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๗ - ๒๕๓๗
๑๖. พระคำ สีสวโร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๓๙
๑๗. พระมินทร์ตา กตธมโม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๕๐
๑๘. พระถา รตนวณโณ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ปัจจุบัน

ประวัติการค้นพบรอยพระพุทธรหัส

เรื่องประวัติความเป็นมาก่อนที่จะค้นพบนั้น ความจริงให้เจ้าอาวาสบันทึกส่งมาให้ แต่เวลานี้ก็ยังไม่ได้รับ จึงต้องเล่าเท่าที่จำได้
สั้นๆ ว่า เป็นรอยพระหัสที่พบขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๑ท่านได้ฝันว่ามีคนมาบอกให้ไปค้นหา ต่อมาก็จึงได้พบก้อนหิน
นี้ เดิมทียังไม่มียอยแต่อย่างใด เพิ่งจะปรากฏขึ้นให้เห็นเป็นอัศจรรย์

ก่อนหน้านี้อีกมีอยู่เดิมข้างถนนทางขึ้นวัด วางอยู่นานแล้วโดยไม่มีใครสนใจ ซึ่งมีรอยปรากฏขึ้นเป็นธรรมชาติ ทางวัดได้ทางฝากระจกครอบเอาไว้ จึงได้เอาผ้าห่มสไบบูชาไว้รอบรั้ว ต่อจากนั้นจึงบวงสรวงด้วยเทพหลวงพ่อ เห็นไม่ว่าวางอยู่ จึงอธิษฐานวัดไม่ว่า ปรากฏว่าเป็นรอยพระพุทธรูปหัตถ์จริง

นอกจากนี้ยังมีรอยเล็กๆ ปลายแหลม คล้ายรอยเกือกแก้วอีกแห่งหนึ่งด้วย จากนั้นก็เดินลงมาข้างล่าง เพราะท่านเล่าว่า วันที่พบรอยพระหัตถ์นั้น ได้มีน้ำพุ่งออกมาจากบ่อน้ำเล็กๆ อีก ๒ บ่อด้วย ทั้งๆ ที่เดิมก็ยังไม่ปรากฏมีมาก่อนเช่นกัน น้ำไหลตลอดจนทุกวันนี้ จึงได้นำก้อนอิฐไปวางกันไว้ที่ขอบบ่อ

บ่อน้ำทิพย์สองบ่อนี้แปลกประหลาดมาก จะมีรสไม่เหมือนกัน บ่อหนึ่งมีรสฝาด อีกบ่อหนึ่งมีรสหวาน ค้นพบครั้งแรกมีกบตัวใหญ่ ๒ ตัว หนักประมาณ ๑ กิโลกรัมอยู่ด้วย จึงได้ถ่ายรูปเอาไว้ที่เห็นนี้ ต่อมาเด็กๆ จับเล่นบ่อยๆ เจ้าอาวาสจึงอธิษฐานว่า ถ้าเป็น เทวดาอารักษ์จริงก็ขอให้ไปเสียเถิด

พอวันรุ่งขึ้นก็หายไปแล้ว จึงได้ปั้นรูปพญากบเอาไว้เป็นอนุสรณ์ ภายหลังมีชาวบ้านมาน้ำไปอธิษฐานดื่มกินรักษาโรคได้หลายราย แล้ว ขณะนี้ทางวัดกำลังสร้างหลังคา ครอบทั้งรอยพระหัตถ์และบ่อน้ำทิพย์จึงได้ร่วมทำบุญทุกอย่าง ๒๐,๐๐๐ บาท และรับเป็น เจ้าภาพที่จะถวายพระพุทธรูป หน้าตัก ๓๐ นิ้ว มาถวายไว้ที่รอยพระหัตถ์นี้ พร้อมทั้งถวายหนังสือตามรอยพระพุทธรูปครบชุด อีกด้วย

หลังจากนั้นก็เดินเข้าไปหลังศาลา มองเห็นพระเจดีย์อยู่บนเนินเขาสูงขึ้นไป แล้วจึงได้ขอลาท่านออกเดินทางกลับ พร้อมทั้งจดหมายเลขบัญชีธนาคาร เพื่อจะได้โอนเงินไปทำบุญเพิ่มเติมอีก

ข่าวพบรอยพระหัตถ์พระพุทธเจ้า

จากหนังสือพิมพ์ www.thainews70.com/

.....แต่คืนพบรอยพระหัตถ์พระพุทธเจ้า รอยพระบาทเกือกแก้วพระอรหันต์ ๗ ขวบผู้ติดตามพระพุทธเจ้า สมัยพุทธกาล ก่อนพบรอยพระบาท เจ้าอาวาสวัดผืนเห็นชีปะขาวมาอวยพร จึงให้สามเณรงมือปิดกวาดสถานที่ หน้าวัดเพื่อจัดตั้งทำเวทีพุทธาภิเษก ตะลึงพบรอยพระบาทขนาดใหญ่ ยาว ๒๙ นิ้ว กว้าง ๒๓ นิ้ว ปรากฏบนก้อนหินขนาดใหญ่ ด้านล่างมีบ่อน้ำทิพย์ที่ล้างบาตร และบ่อน้ำดื่ม

.....เผยแหล่งที่พบ เป็นที่เส้นทางผ่านกองทัพ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทียกทัพไปรบกับพม่าเมื่อ ๓๐๐ ปี ที่มงานสร้างภาพยนตร์หม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ได้มาสำรวจเส้นทางเดินทัพเพื่อจัดสร้างภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ภาค ๓

ผู้สื่อข่าวรายงานมาเมื่อ เวลา ๑๑.๓๐ น.วันที่ ๑๙ ม.ค.นี้ ผู้สื่อข่าวได้รับแจ้งจาก พระอธิการธรา รัตนวณโณ เจ้าอาวาสวัดเมืองกิตติมู ๑ ต.กิตติขันธ์ อ.แม่แตงเชียงใหม่ ว่า ได้พบรอยพระหัตถ์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ปรากฏอยู่บนก้อนหินขนาดใหญ่ และพบรอยพระบาทเกือกแก้ว พระอรหันต์ ๗ ขวบ ผู้ติดตามพระพุทธเจ้า สมัยพุทธกาล และยังพบ บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ใช้เป็นยารักษาโรคที่วัด ขอให้ไปร่วมตรวจสอบด้วย

ดังนั้นต่อมาผู้สื่อข่าว ได้เดินทางเข้าพบ พระอธิการธรา รัตนวณโณ เจ้าอาวาสวัด และ พระปิยะพันธ์ สุนทรบุญโญ รองเจ้าอาวาสวัด และ พระจิรพงศ์ ชยมงคล โสเภสาเจ้าอาวาส ได้พาผู้สื่อข่าวไปดูรอยพระหัตถ์ รอยพระบาท และบ่อน้ำทิพย์ ที่อยู่บริเวณหน้าวัดเมืองกิตติมู ซึ่งทางวัดได้มีกั้นบริเวณไว้ และ มีป้ายสายสัญญาณโยงใยเป็นลักษณะการผ่านการสวดเจริญพระพุทธมนต์เพื่อความเป็นสิริมงคล

พระอธิการธรา รัตนวณโณ เปิดเผยว่า การค้นพบรอยพระหัตถ์ รอยพระบาท และบ่อน้ำทิพย์ นั้น มีเรื่องราวความเป็นมาคือ เมื่อวันที่ ๒ พ.ย.๕๑ ในตอนเย็น ได้มีพระภิกษุสามเณร ได้พากันกวาดบริเวณทางขึ้นวัดได้พบก้อนหินก้อนหนึ่งอยู่ริมทางเดินมีลักษณะคล้ายรอยเท้าเด็ก แต่ไม่มีนิ้ว จึงคิดว่า น่าจะใช้รอยพระบาท จึงได้เขียนวันที่พบก้อนหินนั้นไว้

จากนั้นได้นำดอกไม้ธูปเทียนมาสักการบูชา แล้วไปค้นคว้าสอบถามผู้รู้หลายคนบอกว่า เป็นรอยพระบาทของพระอรหันต์ ๗ ขวบ ที่ติดตามพระพุทธเจ้าสมัยพุทธกาล และประทับรอยพระบาทเอาไว้เป็นที่ระลึก จึงได้ตั้งชื่อไว้ว่า "พระบาทเกือกแก้วร่มโพธิ์นเรศวร"

จากนั้นวันที่ ๘ ธ.ค.๕๑ ได้มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดงานสมโภช พระธาตุแก้วหน้ามามงคลศรี ศรีเมืองกิตติมู จากนั้นในที่ประชุมได้มีมติ จะเอาวงแหวนเมืองมาตั้งบริเวณทางขึ้นหน้าวัด เจ้าอาวาสวัดจึงได้ให้พระภิกษุ สามเณร ทำความสะอาดบริเวณหน้าวัด ได้มีการถอนหญ้าที่รกขึ้นใกล้ก้อนหิน

ปรากฏว่าพบรอยพระหัตถ์ สร้างความปลื้มยินดีแก่พระเณร และศรัทธาบ้านเมืองกิตติมูเป็นอย่างมาก จึงได้ตั้งชื่อว่า"พระหัตถ์บาทเกือกแก้วเมืองกิตติมู" เพราะเจาะระหว่างต้นก้อกับต้นแก้วโดยพระหัตถ์ มีความกว้าง ๒๓ นิ้ว ความยาว ๒๙ นิ้ว แต่ละนิ้วกว้าง ๓ นิ้ว เมื่อมีข่าวแพร่ออกไปก็มีคณะศรัทธาสาธุชนทั่วทุกสารทิศ พากันมาราบไหว้ เพื่อเยี่ยมชม สักการะไม่ขาดสาย

ซึ่งในคืน วันที่ ๘ ธ.ค.๕๑ เจ้าอาวาสวัดได้มีมติผืนเห็นชีปะขาวมาอวยพร พร้อมกับบอกแหล่งบ่อน้ำทิพย์ ซึ่งมีกบตัวใหญ่หนักประมาณครึ่งกิโลกรัม ฝ่าวอยู่ จึงได้ลงไปค้นหาที่เจอบ่อน้ำทิพย์ในวันที่ ๑๐ ธ.ค.๕๑ ทางเจ้าอาวาสวัด จึงได้ตั้งจิตอธิษฐานว่า จะทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ พอรุ่งเช้ากบตัวนั้นได้หายไป

ทุกวันชาวบ้านจะมาอธิษฐานเพื่อขอน้ำจากบ่อน้ำทิพย์ไปดื่มบางคนก็หายจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นจำนวนมาก ในแต่ละวันจะมีศรัทธาสาธุชนทั่วสารทิศมาสักการะ รอยพระหัตถ์บาท รอยพระบาทเกือกแก้ว และเอาน้ำจากบ่อน้ำทิพย์ไปดื่มกินไม่ขาดสาย

เจ้าอาวาสวัดเมืองกิตติมู เปิดเผยต่ออีกว่า ในครั้งแรกชาวบ้านบางคนไม่เชื่อว่าเป็นรอยพระหัตถ์และรอยพระบาทของพระพุทธเจ้า แต่หลังจากมีข่าวแพร่ออกไปทางด้าน หลวงพ่อชัยวัฒน์ อธิโต จากวัดท่าซุง อ.เมือง จ.อุทัยธานี ผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตำรารอยพระพุทธบาท รอยพระหัตถ์ พระพุทธเจ้า ได้เดินทางมานั่งสมาธิกรรมฐานภายใน เกิดอาการปวดหัวอย่างแรง จึงได้สวดพระพุทธมนต์ และนำน้ำจากบ่อน้ำทิพย์มาดื่ม

ปรากฏว่าหายเยียบพลัน จึงเกิดความเชื่อว่า เป็นรอยพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้าที่ได้เดินทางมาจาริกไว้ ซึ่งรอยพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้าจะปรากฏน้อยกว่ารอยพระบาท โดยรอยพระหัตถ์ที่พบเป็นรอยพระหัตถ์ของพระพุทธเจ้าจริงๆ

นอกจากนั้นทางวัดได้ก่อสร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นมาหนึ่งองค์บนภูเขา เพื่อเป็นการกราบไหว้สักการะแก่หมู่คนและเทวดา และเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป จึงตั้งชื่อว่า "พระธาตุกวางหนามหามงคลศรีศรีเมืองกัณฑ์" เป็นชื่อที่เป็นสิริมงคลใครมากราบไหว้และจะพบแต่ความเจริญกวางหนามยิ่งๆ ขึ้นไป

ทางด้านพระปิยะพันธ์ สุนทรปัญญา รองเจ้าอาวาสวัดเมืองกัณฑ์ เปิดเผยว่า สำหรับเมืองกัณฑ์เป็นเมืองโบราณ ประมาณว่าสร้างขึ้นสมัยเมืองเชียงใหม่ เมืองพร้าว เมืองแหง ประมาณ ๗๐๐ ปีที่ผ่านมา มีการจาริกไว้ในไม้กระดานเป็นอักษรขอม แต่ปัจจุบันได้หายไป

ในยุคสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงทำศึกกับพม่าเพื่อขับไล่ออกไปจากแผ่นดินไทยนั้น ได้มีการปรารภธรรมกับครูบาพรหมมหาปัญญา (ครูบาหน้อย) ในคราวเสด็จไปเมืองแหง โดยพระองค์ทรงปลุกต้นโพธิ์กับครูบาพรหมมหาปัญญาไว้หน้าวัด ในปัจจุบันต้นโพธิ์ยังคงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารจากการศึกษาค้นคว้าของนายชัยยง ไชยศรี อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ศึกษาค้นคว้า

ทราบว่ากองทัพสมเด็จพระนเรศวร ได้มาพักทัพที่เมืองกัณฑ์ และได้สั่งให้บูรณะวัดเมืองกัณฑ์ด้วย หลังจากนั้นในปี พ.ศ.๒๑๔๗ พระองค์ได้ยกทัพเสด็จไปเมืองแหงและทรงสวรรคต มีพระชนมายุ ๕๐ พรรษา เมื่อเดือนธันวาคม ๕๑ ที่ผ่านมามีทีมงานภาพยนตร์เรื่อง สมเด็จพระนเรศวรมหาราช โดยหม่อมเจ้าชาตรีเฉลิม ยุคล ได้จัดส่งทีมงานติดตามมาทางวัดเพื่อถ่ายทำเส้นทางการเดินทัพและหนังประวัติศาสตร์สมเด็จพระนเรศวรภาค ๓ โดยในขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาและหาโลเกชั่นเพื่อถ่ายทำภาพยนตร์.

